

Sonda do schopností deváté verze audio sekvenceru

APPLE STUDIO LOGIC 9

Daniel Škrášek
dan.s@music-store.cz

„Objevoval“ úvodními větami dnes již proslulý DAW software Logic od společnosti Apple by znamenalo nejen podceňovat rozhled našich čtenářů, ale také opakovat nescíslněkrát opakované. Proto se zaměříme spíše na účel tohoto textu, který si ani v nejmenším neklade za cíl všeobsáhlý popis a výčet všech funkcí deváté verze tohoto audio sekvenceru, jako spíše stravitelnější sondu do toho nejzajímavějšího z jeho výbavy, možností a schopností – viděno z perspektivy muzikanta, studiového zvukaře a producenta v jedné osobě.

Čtenáři, kteří se ve své hudební tvorbě potkali s předchozí verzí Apple Studio Logic 8, budou jistě souhlasit s tím, že po vizuální stránce je rozhraní deváté generace programu Logic velice podobné a rozhodně zde nemůže být řeč o zásadní změně ve vzhledu uživatelského prostředí (tak, jak tomu bylo při přechodu z verze 7 na verzi 8). Ačkoliv tedy letmý pohled žádá výrazná nova neodhalí, věřte, že menší průnik do systému prozradí mnohé nezanedbatelné změny a vylepšení.

Samozřejmě si uvědomuji, že konkurenční profesionální DAW aplikace dnes nabízejí srovnatelné možnosti. Úroveň multitrackových programů různých výrobců je poměrně vyrovnaná a řekl bych, že dnes si pro svoji práci řada hudebníků a producentů vybírá audiosoftware spíše podle charakteru celkové koncepce ovládání, grafického provedení programu, či podle několika specifických funkcí. Jsem toho názoru, že současný „state of the art“ dovoluje za pomoci různých profesionálních audioaplikací dosáhnout velice srovnatelných výsledků. Zbývá tedy jen zvolit cestu, po které se vám půjde nejlépe.

Apple Logic nám dospěl již do aktuální verze 9.1.4. Osobně si ještě pamatuji verzi 5, ze které jsem za nemalé peníze přešel na verzi 7 a posléze na Logic 9, se kterým pracuji rok, a který jsem mimochodem pořídil téměř za třetinu toho,

co jsem kdysi vynaložil za sedmou verzi. I přes dvanáctiměsíční používání Logicu 9 se však nemohu zbavit pocitu, že celý systém stále „jen“ poznávám, objevuji a postupně docela jeho schopností.

Apple Logic Studio 9 je DAW (Digital Audio Workstation) aplikací, určenou pro celou řadu operací souvisejících s hudební tvorbou, tj. pro nahrávání, editaci, míchání, mastering, aranžování, komponování, notaci a další. Je celkem zbytečné dodávat, že Logic je určen pouze pro platformu Mac (podpora

Windows byla před lety ukončena; řekl bych, že s verzí 5.5.1). Logic je plně profesionální virtuální pracovní stanice, která v sobě spojuje možnosti audionahrávání s neomezeným počtem audiostop, stop virtuálních nástrojů, MIDI stop; možnosti nastavení složitých mixů s množstvím plug-inů a to včetně automatizace víceméně všech parametrů; možnosti vytvářet například vlastní MIDIprocesory, MIDLeditory pro různá externí MIDI zařízení (editor Enviroment); detailní editace všech audio i MIDI dat (včetně kvantizace); možnosti snadného nastavení pracovního prostředí (celý program lze snadno a přehledně používat i s jednou obrazovkou, vše potřebné je situováno do jednoho okna); mnohé možnosti zobrazení eventů (skvělý Score editor i s možnostmi vizualizace kytarových značek a textu skladby); možnosti psát si poznámky k jednotlivým stopám nebo k celému projektu, včetně nastavení vlastních klávesových zkratk a nastavení listů s ovládacími prvky jednotlivých funkcí, nebo rychlé mapování externích hardwarových ovladačů (samozřejmě je podpora nejznámějších hardwarových ovladačů, včetně Mackie Control).

Samozřejmě je rovněž import a export všech používaných zvukových formátů včetně mp3 (při importu zvukového formátu Logic umí automaticky nastavit tempo skladby), a to též platí o importu videa přímo do vašeho projektu a jeho synchronu s tempem skladby. Tyto schopnosti ocení především tvůrci filmu, klipů a reklamních spotů.

Možností je tedy skutečně hodně a záleží jen na vašem „Mackovi“, kolik toho Logic v reálném

čase zvládne zpracovat. Z vlastní praxe mohu říci, že interní plug-iny a nástroje nejsou na výkon počítače příliš náročné, a i se slabšími procesory si lze poradit. V případě potřeby lze navíc například stopy virtuálních nástrojů snadno zmrazit, případně je rychle vyexportovat do audia včetně nasazených zásuvných modulů (**Bounce in Place**), nebo propojit váš počítač s dalšími Macy v **Node** režimu – určené stopy vám potom „přičítají“ ostatní připojené stroje (ty však předpokládají další instalaci Logicu). (Přestože se v manuálu i na stránkách Apple dočtete, že Logic 9 vyžaduje pro svou instalaci procesory Intel, verzi 9.1 se mi bez problémů a bez jakéhokoliv omezení podařilo rozběhnout také na starší G5.)

Součástí „balíku“ Studio Logic 9 je celkem devět DVD, které jsou zabaleny spolu s několika tištěnými návody v hezké papírové krabičce o velikosti boxu na CD. Na těchto nosičích je uloženo cca 47 GB dat, což už samo o sobě prozrazuje, že si i bezproblémová instalace celého Logicu nějaký ten čas vezme. Stojí to však za to, neboť za cenu cca 500 dolarů dostanete do vašeho počítače plně profesionální systém, který vám pomůže prvotní hudební ideu dovést přes finální mix a mastering k vypálení hotové skladby na CD, aniž byste museli investovat do dalších aplikací.

Na **instalačních DVD** naleznete kromě Logicu 9 také ještě další tři programy: **WaveBurner** je profesionální masteringový software, díky kterému vyrobíte finální podobu vašeho CD, včetně CD textu, IRSC, pauz, gainů, fade outů, detailní editace a možnosti použití AU plug-inů. Druhý přiložený program ocení muzikanti hrající na živo s počítačem. Tento skvělý nástroj se jmenuje **MainStage** a při koncertní produkci vám dává vlastně k dispozici zvukovou výbavu Logicu včetně plug-inů i virtuálních nástrojů. Posledním – třetím programem je aplikace **Soundtrack Pro**. Ke své práci ji využijí všichni ti, kteří se zabývají například tvorbou a ozvučením krátkých filmů, webových prezentací apod. Podle slov Apple je Soundtrack Pro takovým můstkem na cestě k profesionální aplikaci Final Cut.

Osobně jsem velmi rád, že Apple upustil od nutnosti používat pro chod Logicu USB klíčenku, která sloužila

(nebo spíše měla sloužit) jako hardwarová protipirátská ochrana a zbytečně obsazovala jeden USB port počítače. Před časem jsem tento klíč někde založil (používám ho stále na Logicu 7 v menším produkčním studiu) a dva dny jsem neudělal ani notu. Absenci hardwarové klíčenky u Logicu 9 tedy velice vítám.

Apple Logic 9 obsahuje také poměrně velké množství „interních“ **efektových plug-inů** s nemalým množstvím presetů (i kombinací několika efektů, uložených jako Channel Strip) pro okamžité použití. Pro běžnou práci tedy není nutno nic dodatečně dokupovat. Výrobce pamatoval na vše potřebné, naleznete zde dynamické procesory (kompresor, limiter, noise gate, expander, deesser, ducker), modulační efekty (chorus, phazer, flanger, tremolo, vibrato, modulation delay, ring shifter, spreader, simulace Leslie), ekvalizéry (několik typů), filtry (mnoho povedených, jako spectral gate, fuzz wah a také vocoder), či efekty zkreslení (overdrive, distortion, bit cruiser). V praxi jsem mnohokrát ocenil i velmi povedené virtuální kytarové aparáty, které znějí opravdu dobře a je zde na výběr z mnoha modelů známých značek (byť jsou zřejmě z důvodů ochranných známek někdy komicky přejmenované; každý ovšem snadno rozluští, kde a čím se Apple při jejich výrobě inspiroval). Uživatel má na výběr jak celé stacky, tak kombička. U každého modelu jsou samozřejmě aktivní všechny ovládací prvky, včetně vestavěných efektů, které daný model obsahuje (obvykle tremolo, chorus a reverb – většinou pružinový). Každý aparát je snímán virtuálním mikrofonom – zde máte možnost výběru mezi třemi modely (dynamický, kondenzátorový a páskový). Samozřejmostí je možnost měnit jeho pozici před reproduktorem, jako „ve skutečnosti“. Příjemnou možností je „povolení“ kombinovat mezi sebou jednotlivé komponenty určitých značek a vytvářet tak své nové virtuální aparáty (**Amp Designer**). Pro snadný výběr zvuků lze v knihovně vyhledávat jak podle aparátů, tak například podle charakteristiky zvuku kytary (clean, crunch distorted, tremolo).

Povedené jsou na Logicu i nové kytarové krabičky, které lze snadno vybírat a řetězit za sebe do virtuálního PedalBoardu. Je zde také poměrně velký výběr z mnoha modelů (zkreslení, modulace).

i Apple Studio Logic 9 - nové funkce

- Jednou ze stěžejních novinek Logicu je kolekce funkcí **Flex Time**, které umožní uživateli různými způsoby manipulovat se zaznamenaným audio materiálem. Například s nástrojem **Flex Tool** lze „napínat“ signálovou vlnu „jako žvýkačku“ a bez změny ladění tak například protáhnout zpívané slovo či celou frázi.

- Jak je uvedeno v textu recenze, Logic 9 pracuje s kvantizací audia, se kterým můžeme nadále pracovat tak, jako by šlo o MIDI data. V praxi můžeme například velice snadno dorovnat „rozjetou“ rytmiku bicích a basy – stačí vpodstatě jen kvantizovat audio track a tahem myši zarovnat jednotlivé beats a tóny k pomyslné mřížce nebo vodítku.

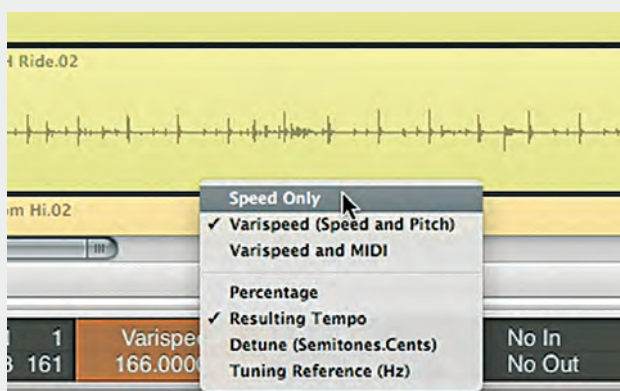

- Video prezentace nových funkcí poslední verze programu Logic najdete na domovské stránce produktu: <http://www.apple.com/logicstudio/whats-new/>

- S rytmikou souvisí také možnost „rozkrájet“ na jednotlivé úderý stopu bicích. Ty lze pak samostatně lineárně posouvat po časové ose (třeba i v rámci více stop najednou) a dorovnat různé nepřesnosti.

- Berličkou pro nahrávající muzikanty bude jistě funkce Varispeed. Díky ní totiž můžete opět beze změny ladění změnit (zpomalit) tempo celého multitracku, nahrát (pomaleji) například obtížné kytarové sólo nebo těžkou figuru a následně celý projekt zpět vrátit do tempa, které má daná skladba mít ve své finální podobě.

- Apple Logic 9 také umožňuje importovat stopy a další nastavení z jiného projektu. Lze tak například importovat stopy bicích, a to i se všemi nastaveními a plug-iny, které jste na ně v předchozím projektu „nasadili“. Dorovnání tempa k ostatním nástrojům poslouží opět funkce Flex Time.

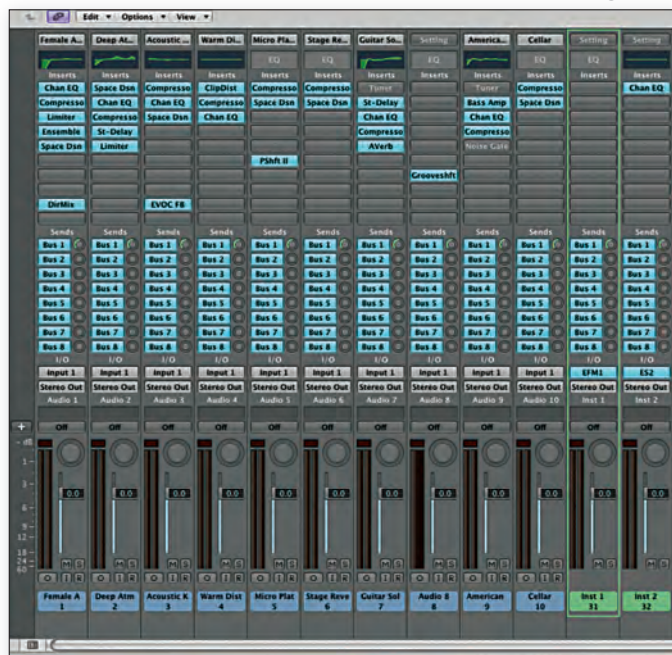

Za povedené považuji prostorové efekty - zejména **Space Designer**, který mimo simulací různých prostorů, studií, sálů a místností umí také hodně inspirativní a zajímavé Warped efekty (telefonní sluchátka, megafony, „tranzistoráky“ a mnoho dalších). Logic nezapomněl ani na v dnešní době populární efekty pracující s laděním, včetně „autotune“ pro doladění pěvecky méně jistých výkonů. Bohatě jsou též zastoupeny různé formy delay efektu, čítající například velmi zajímavý Delay Designer, který umí se zvukem opravdu řádně zatočit (včetně rozladění, panorámy, filtrování jednotlivých odrazů), nebo slušně pracující Tape Delay a Sample Delay. (Psát o syn-

Clav, Ensemble Synth, Vocoder Synth; také sampler (ESX 24) s knihovnou sampleů, sampling a další bohaté editace vzorků s možností importu zvukových bank dalších výrobců (např. Akai). Pro tvorbu rytmiky oceníte drum computer (UltraBeat) s paterny, importem sampleů a matematickým modelováním analogových bicích. Užitečnou je v tomto kontextu funkce Multi Outs, kdy je každý výstup směřován do individuální stopy v mixu a je možné jej efektovat a zpracovávat individuálně.

Dovolím si podotknout, že virtuální nástroje v Logicu nejsou jen nějakým doplňkem systému, ale dá se s nimi vytvořit velice bohatý a kvalitní

Logic 9 - Mix

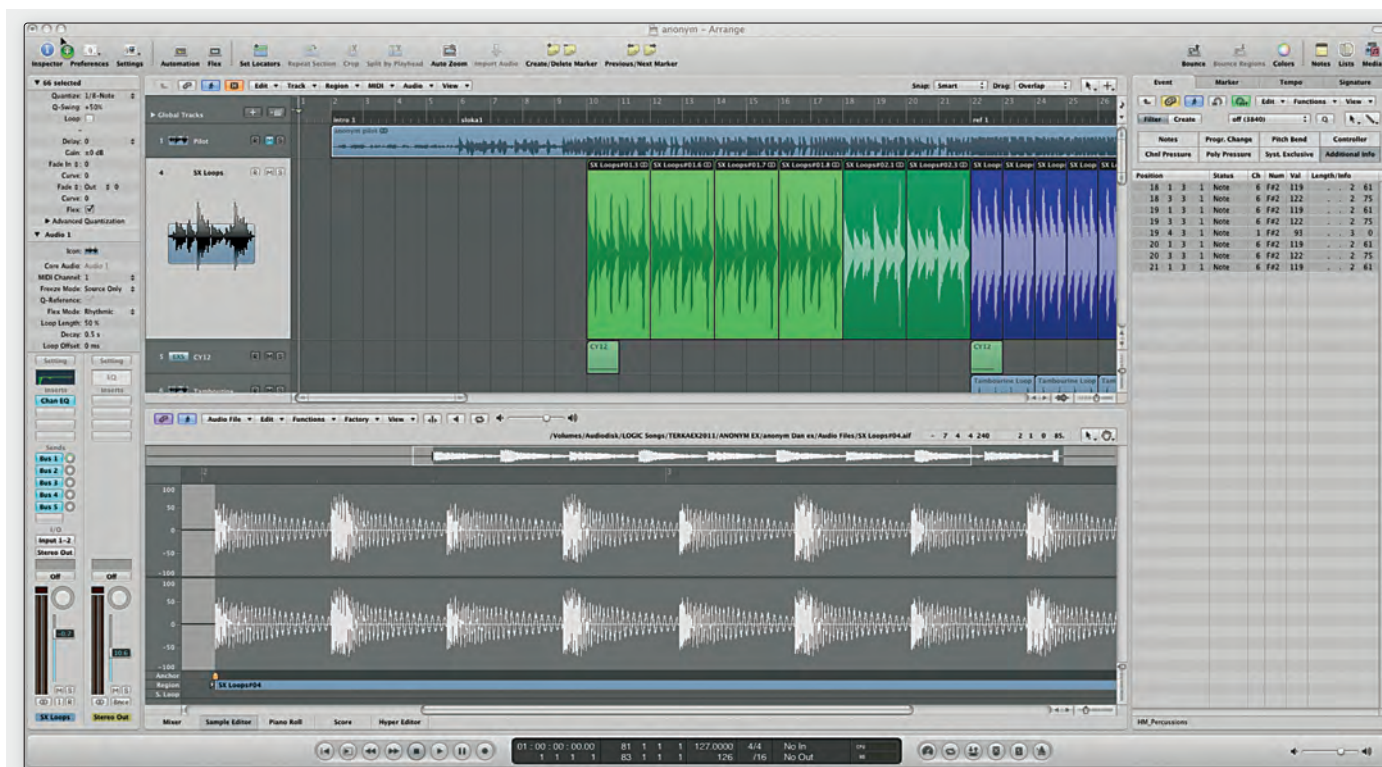
chronizaci s tempem skladby u všech delay a ostatních efektů pracujících s časem je asi zbytečné.)

Pro finální úpravy celé vaší nahrávky nabízí Logic vícepásmový dynamický masteringový procesor, metry (i ukazatel aktuálního tempa tracku, který vám například spočítá tempo nainportované skladby), nástroje, jako exciter, subbas, denoiser, vocal transformer a mnohé další.

Muzikanti ocení **virtuální nástroje**, které pokrývají velké hudební spektrum. Jsou tu virtuální analogy (ES1, ES2), FM synth, modeling synth Sculpture, Electric Piano, Electric

ní hudební materiál. Měl jsem možnost je přímo porovnat s některými vestavěnými virtuálními nástroji konkurenčních výrobců Logicu dle mého názoru zněly daleko lépe, než většina konkurenčních.

Pokud jde o zvukovou výbavu Logicu, nejsme u konce. Apple Logic 9 obsahuje poměrně obsáhlou **zvukovou knihovnu** zvuků, ruchů, frází a smyček ve formátu AppleLoops, případně MIDI - celkem je jich zde 20 000. Tyto zvuky a loopy jsou systematicky rozděleny do kategorií a lze je snadno nainportovat do aktuálního projektu, a co je

■ Apple Logic Studio 9 - Track editor

skvělé, vždy přizpůsobí své tempo aktuálnímu tempu vaší skladby a je možno u nich snadno měnit i transpozici. Zvuková banka je opravdu rozsáhlá, od nejrůznějších drum loopů, perkusí, bass groovů, kytar (zkreslené, akustické), smyčců, dechů, syntezátorů, efektů, atmosféry, dokonce i vokálních popěvků (několik zpěváků i zpěvaček, sbory), také ruchů (auta, letadla, příroda, zvířata, hlasy), nebo celých hudebních frází. **AppleLoops** mohou skvěle posloužit jako zdroj inspirace, či je možné je sřídně použít na obohacení vaší produkce, a nebo z nich můžete

poskládat i celé skladby, případně dotvořit soundtrack k vašemu domácímu videu.

Nově ve verzi 9 přibyl funkce tzv. elastického audia (**Flex Time**), kdy můžete s audiomateriálem dále pracovat jako s MIDI, to znamená samozřejmě nedestruktivně kvantizovat! Se stejnými možnostmi nastavení kvantizace jako u MIDI stop odpadají problémy s kolísající nepřesnou rytmikou, rozhozenými kytarovými beglajty, či s nepřesnými nástupy dechů (a to vše můžeme dělat i s polyfonním zvukem). Tyto funkce také

otevřou prostor k plynulé změně tempa, transpozicím, k vytváření efektů podobajícím se zbrzdění desky, nebo kolísání pásku, tak jak tomu bylo v dobách nahrávání do starých dobrých analogů. Jednotlivé části audiomateriálu můžeme také snadno zkracovat, nebo natahovat. Například u sborových vokálů, při nepřesném frázování zpěváků, lze jednotlivé hlasy snadno srovnat! O takových schopnostech DAW se nám před pár lety ani nesnilo. Podobně si mě získala možnost převést audiostopu nebo její část (během několika sekund) do interní

ho sampleru (**EXS 24**) a dále s ní pracovat. Například živé bicí se tak dají „rozsekat“ na jednotlivé úder, které sám Logic rozloží (podle vašeho přání) na jednotlivé MIDI noty a vy potom můžete ze zvuků vašeho bubeníka vytvořit úplně nový drumloop. Když už hovoříme o bicích, je třeba doplnit, že Logic 9 umí rychle a elegantně natriggrovat bicí stopu (např. kopák) a vytvořit k ní během několika sekund novou nástrojovou stopu se spuštěným samplerem a s otevřenou zvukovou bankou samplů kopáků pro rychlý výběr toho správného samplu. Potom stačí

■ Plug-iny a virtuální nástroje

jen pro MIDI noty, které vám Logic před chvílí vyrobil z vaší originální stopy kopáku, vybrat ten pravý zvuk. A to se vás ještě před celým procesem nezapomene zeptat, na jaké číslo noty (kterou klávesu) má MIDI noty vyrobit a zda-li má originální stopu nahradit tou samplovanou, nebo si budete přát ji jen zdvojit. Toto mi přijde opravdu fantastické a hlavně rychlé.

V Apple Logic 9 je ulehčena práce i při natáčení do jednotlivých stop. Není totiž nutné při každé nové verzi (například zpěvu) otevírat novou stopu. Můžete natáčet stále do stávající stopy „x“ verzí přes sebe. Jakmile máte hotovo, stopa se vám rozbálí na jednotlivé vrstvy (**Takes**), které uvidíte pod sebou a jen vyberete z každého „tejku“ určitý povedený úsek, označíte ho a ten bude přehráván. Tímto jednoduchým a intuitivním způsobem pak vyrobíte jednu povedenou stopu z několika verzí, které jste předtím natočili. Jakmile máte vybráno, Logic se vás prostřednictvím Menu „zeptá“, co má s vybranými verzemi udělat. Zda je sloučit a mergovat do nové stopy, zda sloučit a ponechat jednotlivé stříhy apod. Je to velice jednoduché, rychlé a účinné.

Uspadněn a zjednodušen byl také přenos, případně import jednotlivých souborů mezi projekty (skladbami), a to díky přehlednému **Media Browseru**, který mimo jiné využíváte i k výběru presetů jednotlivých plug-inů, virtuálních nástrojů či k importu AppleLoops souborů do projektu.

Pokud bych měl hodnotit samotnou práci s programem a orientaci v uživatelském prostředí, pak stačí vlastky: přehledné a intuitivní. Logic vám navíc občas sám napovídá, co které tlačítko ovládá, stačí jen podr-

žet na chvíli kurzor u daného tlačítka a objeví se vám krátká nápověda.

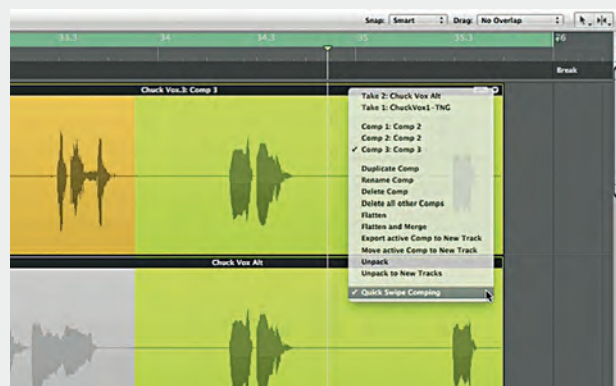
V „**arrange**“ okně (což je hlavní obrazovka Logicu) je přehledně shromážděno vše potřebné k základní práci, včetně Channel Stripu aktuálně navolené stopy, transportních tlačítek a tlačítek nejpoužívanějších funkcí programu. Vše si samozřejmě můžete detailně nastavit, včetně nastavení více oken (i pro více monitorů, pokud je používáte), například mixer, editor, arrange okno apod. Tato nastavení lze uložit a vyvolávat numerickou klávesnicí.

Nemá zde zřejmě cenu popisovat jednotlivé funkce a ovladače, je toho opravdu velmi mnoho. Přesto si alespoň „letem“ řekneme, co lze s jednotlivými stopami provádět. Tedy: jednotlivé stopy můžete mezi sebou přesouvat, pojmenovávat je, kopírovat (i s nastavením Channel Stripu), nabarvit, slučovat do skupin (Folder), přiřazovat jim různé výstupy (Bus)... Nepoužité stopy, které ovšem nechcete smazat, a nebo použité, které nepotřebujete vidět, můžete skrýt (Hide).

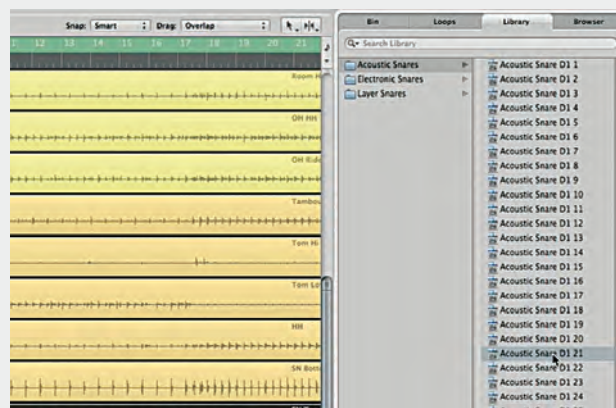
K lepší orientaci ve skladbě poslouží markery, které je možné pojmenovat a pak se snadno pomocí nich ve skladbě pohybovat a orientovat.

V případě **mixu** je zde snad vše, co vás jenom napadne a co vás procesor utáhne: Všechny parametry plug-inů i virtuálních nástrojů lze snadno automatizovat hned několika způsoby - vše lze detailně vidět právě v „arrange“ okně. Je samozřejmě možné si jednotlivá nastavení kanálů ukládat a kopírovat. Spoustu operací lze provádět několika způsoby a je jen na vás, jaký zvolíte.

■ K novinkám programu patří také editace jednotlivých regionů „tejků“ (viz text recenze) přímo v Take Folderu.

■ Výbornou funkcí je tzv. **Drum Replacer**. Jednoduše ji lze vysvětlit tímto příkladem. Nahranou stopu malého bubnu lze duplikovat vytvořením tzv. „sample stopy“, na kterou lze aplikovat různé v knihovně dostupné zvuky „rytmičáku“. Jde v podstatě o triggering.

Řada funkcí je na všech profesionálních DAW totožná, a tak je tomu i v případě Logicu. Nemyslím, že by tu něco zásadního chybělo, spíše naopak: čím déle s programem pracuji, přicházím na nové a nové funkce.

V preferencích programu si můžete nastavit opravdu mnoho parametrů. Nechybí ani přímé exporty jednotlivých stop do audia, podpora řady formátů... Při ukládání lze také kopírovat externí audio soubory přímo do složky projektu, a stejně

ALESIS iO Dock

první pro audio dokovací stanice pro iPad/iPad2

možnost připojení mikrofону kytary, studiových monitorů PA, sluchátek a MIDI

kompatibilní s libovolnou audio resp. MIDI aplikací

vhodné k tvorbě, hře i editaci hudby do studia i k LIVE koncertům

MIDI In, MIDI Out, USB MIDI 1/4-inchový footswitch input

Praha Music Center spol. s r.o. - www.pmc.cz - www.prahamusic.sk

tak je to se samplu, což je důležité při přenosu projektu na jiný počítač (který například nemá ve své knihovně totožné samplu).

Logic 9 bez problémů otevře a **konvertuje projekty** ze starších verzí (včetně Express verzí). Starší sedmičku máme v menším studiu ve verzích Express i Pro a používáme ji při produkci demosnímku v malém studiu. Tyto projekty potom posíláme do „devítky“, kde je dokončujeme. Vždy bez problémů!

Logic Studio 9 je opravdu profesionální nástroj, který využije široký okruh uživatelů, bez ohledu na styl a zaměření jejich produkce. Naleznete v něm širokou škálu zvuků pokrývající všechny hudební žánry. Ke své práci Logic využijí hudebníci, aranžéři, producenti, skladatelé i studioví zvukaři. Má obrovské možnosti, spousty vychytávek a funkcí, na které s největší pravděpodobností budete přicházet postupně. Navíc si jej můžete do jisté míry nastavit a nakonfigurovat dle svých požadavků.

Dobrá je i **podpora firmy Apple**, která se snaží neustále (díky poměrně pravi-

delným updatům) tento systém zdokonalovat a vylepšovat. Aktuální verze 9.1.4. umožňuje bezdrátově připojit iPadu a využít ho (po instalaci příslušného softwaru do iPadu z AppStore) jako DAW kontroler - navíc bez nutnosti sedět u počítače v režii studia (můžete například sami natáčet v nahrávací místnosti a Logic ovládat dálkově právě pomocí iPadu).

Myslím, že za to vše, co nám tento program v základní výbavě nabízí, je jeho cena opravdu příznivá, ale chápu, že ne každý je ochoten investovat tolik peněz do softwaru, který využívá například jen pro svoji závalu. I když, i pro takové případy nabízí Apple alternativu (tak jak tomu bylo i u předchozích verzí Logicu) v podobě Logic 9 Express, který vychází z plnohodnotné devítky a je samozřejmě „okleštěn“. Je ovšem s plnou verzí do jisté míry kompatibilní a jeho cena je ještě daleko příznivější. Pokud tedy nemáte ambice používat ke své práci velké množství kradeného softwaru, chvást se, jak je vaše plastické PC nadupané nejnovějšími programy, které ovšem občas padají, chcete mít klid na práci

■ Příjemnou možností je „povolení“ kombinovat mezi sebou jednotlivé komponenty určitých značek a vytvářet tak své nové virtuální aparáty (Amp Designer).

a ne se starat neustále o údržbu systému, mám pro vás alternativu: Pořiďte si Mac (klidně i ten nejlevnější) k němu Logic Studio 9 a máte vystaráno! Získáte stabilní systém s intuitivním ovládáním a poměrně velkými možnostmi. Jste-li hudebník či producent, myslím, že si bohatě vystačíte jen s Logicem, jste-li ambicioznější nebo také

movitější, zřejmě budete volit k Logicu další přídavné plug-iny (případně externí hardwarové procesory), které tento vynikající systém posunou ve zvukových možnostech ještě dále.

■ V „arrange okně“ (což je hlavní obrazovka Logicu) je přehledně shromážděno vše potřebné k základní práci...

